

РЕЦЕНЗИЯ

От доцент Елена Тренчева, д-р, в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, СОФИЯ

За дисертацията

„Сравнение на методите при замисъла и осъществяването на пълнометражния игрален филм и късометражния игрален филм“

От Дурим Kryeziu

За получаване на научна и образователна степен „доктор по философия“

Научен ръководител: доц. Проф. Д-р Клавдия Камбурова

Дисертацията на Дурим Kryeziu поставя амбициозна задача, провокирана от най-новите тенденции в областта на косовската филмова практика и по-специално от съвременната динамика в развитието на различни измерения на филмовото пространство в Косово. Kryeziu се фокусира върху въпроси, които включват сериозни филмови изследвания, включително (поне) две задължителни перспективи - теоретична основа и емпирично насищане. Комбинирайки тези абсолютно необходими предпоставки за изследване, авторът избира да допълни рационализираните (от него самия) имплицитно необходими условия за дълбоко развитие на работата с друго общо изискване - историзиране на темата.

Комбинацията от тези изследователски принципи предоставя на автора солидна основа за проява на обективни наблюдения, без да го лишава от възможността за лично отношение и разбиране на въпроса. Дурим Kryeziu е млад художник, филмов режисьор в началото на творческата си кариера във филмовите изкуства и в тази област той се декларира като оригинален художник с вкус и култура.

Дисертацията демонстрира, че художествената природа, която той притежава, се хармонизира в естествен баланс с неговите качества като изследовател, аналитичен мислител и откривател на тенденциите във филмовото изкуство, особено тези, свързани с косовската филмова индустрия. Научната работа, която той предлага, е доказателство, че творчеството му като филмов режисьор провокира съзнанието му да търси онези хоризонти, които все още са в кипежа на новото, и неговото любопитство го подтиква да начертае мащабна карта на това как филмовата продукция в Косово отговаря на предизвикателствата на пострадалата война и недостига на финансиране.

Дисертацията, представена от Дурим Криезиу „Сравнение на концепцията и методите на заснемане на игралния и късометражния филм“ за придобиване на научно-образователната степен „Доктор“ е в необходимия обем за такива научни изследвания и е разработена на 176 страници.

Работата се състои от въведение, три глави, заключение и пет страници библиография със 155 препратки, придружени от три интервюта с водещи косовски филмови режисьори, които са ценен източник на информация, доказваща изследователските идеи на Kryeziu. Резюмето (състоящо се от 66 страници) е изготвено прецизно, справките за научните приноси и публикациите по темата са верни и отговарят на академичните изисквания.

Изложението на дисертацията следва логиката на основните принципи, избрани от Дурим Kryeziu, които бяха изложени в началото на рецензията (теория, емпиризм, историзиране). Във въведението авторът ясно посочва, че ще проучи тематичната и емоционална дълбочина, както и въздействието на късометражния филм и ще проведе сравнителен анализ на характеристиките на съдържанието, дължината, естетиката, производствените методи и формите на разпространение на краткия и игрални филми (стр. 5).

Първата глава „Характеристики на късометражния филм“ е разделена на четири подглави, в които авторът използва историографски изследвания, проследяващи еволюцията на технологиите, за да подчертае раждането на киното като процес, разглеждан от публиката (стр. 8). Първата подглава е

исторически преглед на развитието на естетиката на късометражния филм и включването на нови технологични постижения като изразни средства. Авторът изследва еволюцията на киното от неговото изобретение в края на 1890-те до 2010-те и очертава най-влиятелните филмови режисьори, училища, потоци, като експресионизъм, Френска нова вълна, Немско ново кино и др., Които донесоха на филмовата индустрия ново характеристики, експерименти и естетика, първо „потвърдени като стойности в късометражния филм преди влизане в игралния филм“ (стр. 26). След това той представя „видовете късометражни филми“, като ги категоризира като художествени, документални, експериментални, анимационни и видео изкуства, за да изясни, че „най-популярният тип е късометражният игрален филм“ (стр. 34). В третия подраздел Kryeziu изучава късометражния игрален филм по отношение на тема, идея, герои, сюжет и структура, дължина, финансиране, производство и разпространение, за да докаже, че „късометражният филм е допринесъл значително за напредъка на филма като седмото изкуство, създаващо здрава и стабилна основа по отношение на технологията и естетиката “(стр. 34). Най-ценената част на главата е четвъртата - „Късометражният филм в Косово“. Тя дава на читателя ценна информация за развитието на производството на късометражни филми в свободно Косово, обогатена с анализ на съдържанието, финансирането и продукцията, за да подчертае, че „напредъкът на косовската кинематография идва именно от късометражния филм, който има много успехи на големи световни фестивали “(Стр.61). Изучавайки филмовите теми и различните жанрови специфики, авторът дава примери от младата косовска филмова индустрия, за да илюстрира изложените теоретични етюди на главата и да заключи, че извън тяхната художествена стойност, късометражните филми със сигурност утвърждават Косово като нова държава, изобразяване на предизвикателствата в следвоенното общество.

Във втората глава „Характеристики на игралния филм“ Kryeziu се опитва да включи основни аспекти на филмовата теория в анализа на косовската филмова индустрия. В четирите подраздела той излага идеи за еволюцията на кинематографичния език, свързан с технологичния напредък, маркетинга на филми, приватизацията и затварянето на киносалоните в Косово, спецификата на сценария за игрален филм по отношение на неговата конструкция и жанровото кино . Намирам няколко

предизвикателства в текста, които се нуждаят от определени пояснения. В първия подраздел Дурим приравнява киното с науката (стр. 86), като пропуска да защити своето твърдение с теоретични справки. Предполагам, че той говори за технологии, вместо за наука. По-нататък четем „филмът напредва в науката“ (стр. 89). Това е спекулативно твърдение, тъй като самият филм може само да вдъхнови учените да се задълбочат в нови изследвания. На страница 91 той заявява, че „киното има много конструктивно въздействие върху хората“. Това е само условно вярно, тъй като може да бъде изключително разрушително, особено за детската психика. Също в третия подраздел, когато определя научната фантастика като жанр, той допуска техническа грешка, тъй като определението се отнася до мюзикъла. Въпреки тях, в четвъртата част на главата авторът предлага практическо изследване, анализиращо всички етапи в реализацията на първия му пълнометражен филм от разработването на сценария, до намирането на финансиране, до предварителната продукция, продукцията, постпродукцията и за разпространение, като по този начин представя ценна информация за млади неопитни режисьори и студенти във филмовата режисура за процеса на създаване на филми, ролите на членовете на творческия екип и принципите на разпространение.

Напълно съм съгласна с изброените приноси на дисертацията. Докато първите две служат като контекст, очертаващ територията на изследването, чрез определяне на теоретична рамка, последните три представят ядрото на изследването, като изобразяват ролята на късометражния филм с неговите тематични специфики в развитието на косовската филмова индустрия . Затова горещо препоръчвам заглавието на изследването да бъде преразгледано, за да се посочи, че обхватът на изследваните филми идва от косовската кинематография - вярвам, че подобна ревизия само ще допринесе за качествата на произведението.

Имам обаче няколко препоръки относно съдържанието на дисертацията. Във въведението авторът пропуска да изясни как ще се използват предложените методи и пропуска да въведе историографския метод, изрично използван в първата глава на дисертацията. Би било полезно да се включи анализ на съществуващата литература по темата, като по този начин се отвори необходимостта от провеждане на предложеното

изследване. Също така, фактът, че киното е индустрия първо и едва след това се пренебрегва изкуството, въпреки че една от перспективите на изучавания материал е именно производството и разпространението и един от общите изводи е, че „филмът е индустрия с печалба който има за цел да генерира икономически приходи “(стр. 168).

Основната препоръка е да се изясни терминологията, която се отнася до филма и науката, въздействието върху човека, жанра и др. Необходимо е също да се прегледат и преразгледат цитати и библиография, като се посочат правилно цитираните източници, съгласно библиографските стандарти. Дисертацията е снабдена с библиография, която се нуждае от редакция според академичните критерии за представяне на справочната литература и източниците от световната мрежа.

Като обща препоръка ще посоча необходимостта от разширяване на съдържанието, фокусиращо се върху косовския филм, чрез извършване на по-задълбочен анализ, тъй като той е от основно значение за дисертацията и представя най-ценния принос на дисертацията. С други думи, предложената работа е опит за теоретизиране на развитието на младата и сравнително малка филмова индустрия в Косово, която я позиционира в по-широкия контекст на световното кино.

Работата се нуждае от редакция и корекция, както и от изясняване на някои от въведените понятия, както и от премахване на повторения на понятия, идеи и цитати.

Въпреки препоръките ми за справяне с предизвикателствата в предложената работа, признавам, че е от решаващо значение да се подкрепя развиващата се филмова индустрия и филмовото образование в малките кина като косовския и другите бивши комунистически страни.

В заключение заявявам мнението си, че в дисертацията си Дурим Kryeziu е показал творчески и аналитични качества както на филмов художник, така и на млад изследовател с бъдеще като учител в косовската академична среда, поради което гласувам с „Да“.

05.07.2021

доц. д-р Елена Тренчева

REVIEW

By Associated professor Elena Trencheva, PhD, at NATFIZ "Kr. Sarafov", SOFIA

For the dissertation

“COMPARISON OF FEATURE AND SHORT FILM’S CONCEPTION AND
PRODUCTION METHODS”

By Durim Kryeziu

For obtaining the scientific and educational degree “Doctor”

Academic supervisor: Assoc. Prof. Klavdia Kamburova, PhD

Durim Kryeziu's dissertation sets an ambitious task, provoked by the latest trends in the field of the Kosovar film practice and in particular by the modern dynamics in the development of different dimensions of the film space in Kosovo. Kryeziu focuses on issues that involve serious film research, including (at least) two mandatory perspectives - theoretical basis and empirical saturation. Combining these absolutely necessary research prerequisites, the author chooses to supplement the rationalized (by himself) implicitly necessary conditions for developing the work in depth with another general requirement - historicization of the topic.

The combination of these research principles provides the author with a solid basis for the manifestation of objective observations, without depriving him of the opportunity for personal attitude and understanding of the issue. Durim Kryeziu is a young artist, film director at the beginning of his creative career in film arts and in this field he declares himself as an original artist with taste and culture.

The dissertation demonstrates that the artistic nature he possesses harmonizes in a natural balance with his qualities as a researcher, analytical thinker and discoverer of trends in film art, especially those related to the Kosovar film industry. The scientific work he offers is a proof that his creativity as a film director provokes his mind to look for those horizons that are still in the boil of the new, and it is his curiosity that prompts him to draw a large-scale map of how film production in Kosovo meets the challenges of the suffered war and the shortage of funding.

The dissertation presented by Durim Kryeziu “Comparison of Feature and Short Film’s Conception and Production Methods” for obtaining the scientific-educational degree "Doctor" is in the required volume for such scientific research and is developed in 176 pages.

The work consists of introduction, three chapters, conclusion and five pages of bibliography with 155 references, accompanied by three interviews with leading Kosovar film directors, which are valuable source of information proving the research ideas of Kryeziu. The abstract (consisting of 66 pages) is prepared precisely, the reference for the scientific contributions and the publications on the topic are correct and meet the academic requirements.

The exposition of the dissertation follows the logic of the basic principles chosen by Durim Kryeziu, which were stated at the beginning of the review (theory, empiricism, historicization). In the introduction the author clearly points out that he will study the thematic and emotional depth, as well as the impact of the short film and will conduct a comparative analysis on the characteristics of contents, length, aesthetics, production methods and distribution forms of short and feature films (p. 5).

The first chapter “Characteristics of the short film” is divided in four subchapters in which the author uses historiographic research tracing the evolution of technology to underline the birth of cinema as a process viewed by an audience (p. 8). The first subchapter is a historic overview of the development of the short film aesthetics and the incorporation of new technological advances as means of expression. The author explores the evolution of cinema from its invention in the late 1890s to the 2010s and delineates the most influential film directors, schools, flows, such as Expressionism, French New Wave, German New Cinema, etc. which brought to the film industry new characteristics, experiments, and aesthetics, first “confirmed as values in the short film before entering the feature film” (p. 26). After that he presents the “types of short films” by categorizing them as artistic, documentary, experimental, animated and video art to clarify that “the most popular type is the short feature film” (p. 34). In the third subsection, Kryeziu studies the short feature film in terms of theme, idea, characters, plot and structure, length, funding, production, and distribution to prove that “the short film has made a great contribution to the advancement of film as the

seventh art, creating a strong and stable foundation in terms of technology and aesthetics” (p. 34). The most valued part of the chapter is the fourth – “The Short Film in Kosovo”. It gives the reader valuable information on the development of short film production in free Kosovo, enriched with analysis on the contents, funding and production to underline that “the advancement of Kosovar cinematography comes precisely from the short film, having many successes in major world festivals” (p.61). By studying the film themes, and the different genres specifics the author gives examples from the young Kosovar film industry to illustrate the exposed theoretical etudes of the chapter and to conclude that beyond their artistic value, the short films certainly affirm Kosovo as a new state, portraying the challenges in the post-war society.

In the second chapter “Characteristics of Feature Film” Kryeziu tries to incorporate basic aspects of film theory into the analysis of Kosovar film industry. In the four subsections he exposes ideas about the evolution of cinematic language related to the technological advances, the marketing of films, the privatization and closing of cinema theatres in Kosovo, the specifics of a feature film script in terms of its construction, and genre cinema. I find a few challenges in the text that need certain clarification. In the first subsection Durim equals cinema with science (p.86) omitting to defend his statement with theoretical references. I assume he talks about technology instead of science. Further we read “film advances science” (p.89). This is a speculative statement, as film itself can only inspire scientists to delve into new research. On page 91 he states that “cinema has a very constructive impact on human beings”. This is only conditionally true, as it can be extremely destructive especially for a child’s psyche. Also in the third subsection when defining sci-fi as a genre, he makes a technical mistake, as the definition refers to the musical. Despite these, in the fourth part of the chapter the author proposes a practice based research analysing of all the stages in the realization of his first feature length film from developing the script, to finding funding, to pre-production, production, post-production and to distribution, thus presenting a valuable information for young inexperienced filmmakers and students in film directing about the filmmaking process, the roles of the creative team members and the principles of distribution.

In the third chapter “Production Methods” Durim Kryeziu delineates five different production methods according to budget and explains what are the

challenges in working with no or low budget by giving examples of world cinema. This chapter provides a beneficial data for future filmmakers about the possibilities to find funding.

In the conclusion the doctoral student summarises the main ideas and findings of his research and gives recommendations regarding the short film distribution.

I completely agree with the listed contributions of the dissertation. While the first two serve as a context outlining the territory of the research, by setting a theoretical framework, the final three present the core of the study by portraying the role of the short film with its thematic specifics in the development of the Kosovar film industry. Therefore, I warmly recommend, that the title of the research should be revised in order to point out that the scope of the studied films comes from the Kosovar Cinematography – I believe such revision will only add to the qualities of the work.

However, I have a few recommendations about the content of the dissertation. In the introduction the author misses to clarify how the proposed methods will be used and omits to introduce the historiographic method, explicitly used in the first chapter of the dissertation. It would be beneficial to include analysis of the existing literature on the topic thus opening up the necessity to conduct the proposed research. Also, the fact that cinema is an industry first and only after that an art is neglected, despite that one of the perspectives of the studied material is namely production and distribution and one of the general conclusions is that “film is a for-profit industry that aims to generate economic revenue” (p.168).

It would be useful to have sub-subheadings pinpointing the contents of the sections, e.g. the subchapter “Short film” could be divided in additional subordinated parts as structure, characteristics, production, team roles, etc. Also, it would be beneficial to translate the film titles in English while keeping the titles in the original language as well.

The main recommendation is to clarify the terminology, which refers to film and science, impact on human, genre, etc. It is also necessary to review and revise citations and bibliography, indicating the correctly cited sources, according to bibliographic standards. The dissertation is equipped with a

bibliography that needs editing according to the academic criteria for presenting the reference literature and the sources from the world wide web.

As a general recommendation I will point out the need to extend the contents focusing on Kosovar film, through conducting a deeper analysis, as it is central to the thesis and presents the most valuable contribution of the dissertation. In other words the proposed work is a try to theorize the development of the young and comparatively small film industry in Kosovo situating it in the broader context of world cinema.

The work needs editing and proofreading, as well as clarifying to some of the introduced concepts as well as removing repetitions of concepts, ideas and quotes.

Despite my recommendations addressing the challenges in the proposed work, I admit that it is of crucial importance to support the developing film industry and the film education in small cinemas as the Kosovar and the other ex-communist countries.

In conclusion, I declare my opinion that in his dissertation Durim Kryeziu has shown creative and analytical qualities of both a film artist and a young researcher with a future as a teacher in the Kosovar academic environment, therefore I vote "Yes".

05.07.2021

Assoc.prof. Elena Trencheva, PhD